

УДК: 633.16:631.5

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ПРОСА

С.Г. Столяр аспірант

М.М. Ключевич кандидат сільськогосподарських наук
Житомирський національний агроекологічний університет

Серед основних круп'яних культур СНД найбільш поширеною є просо, яке цінне своїм пшоном і відзначається високими харчовими якостями [3, с. 290]. Посівні площі просяних займають четверте місце у світі серед основних зернових культур. Нажаль, в Україні площі посівів під

просом не тільки залишаються незначними, а й за останні 6-7 років зменшилися майже вдвічі [1; с. 86-88].

Продукт переробки проса - пшоно - у XVIII столітті оцінювали дорожче за будь-який хліб, а тепер ця культура незаслужено занедбана. За останні роки виробництво проса збільшилось у багатьох країнах Америки, Європи та Азії. Велику увагу пшону як продукту лікувального харчування приділяють у Японії, а в Індії та окремих африканських країнах за його допомогою намагаються частково вирішити продовольчу проблему [3 с. 291].

На сьогодні такій цінній круп'яній культурі приділяється недостатня увага, про що свідчать дуже незначні посівні площі (табл. 1). За останні роки в Україні площі посіву проса значно зменшилися: із 377 тис. га у 2004 році до 156 тис. га — у 2011-му і 188 тис. га — у 2012 роках. Обсяг виробництва зменшився до 139 тис. тон у 2009-му та 287 тис. т у 2012 році [6, с. 92, 94-95, 97; 7, с. 91, 93-94, 97].

Таблиця 1. Площі посіву та урожайність проса в Україні за період 2004-2012 років

Показники	2004	2009	2010	2011	2012
Посівна площа, тис. га	377	102	85	156	188
Урожайність т/га	1,22	1,65	1,37	1,78	1,62
Валовий збір, тис. т	459	139	117	279	287

Суттєве збільшення урожайності і валових зборів зерна круп'яних культур, в тому числі проса, є актуальним завданням не тільки в Україні, але й в усьому світі, де є загроза продовольчої кризи, вирішення якої частково здійснюватиметься споживанням відносно дешевих круп експортером яких може бути наша держава.

Однією з основних причин зменшення урожайності та недобору врожаю є ураження рослин проса найбільш поширеними збудниками

хвороб. Інтенсивність розвитку хвороб, їх шкідливість в значній мірі залежить від багатьох чинників, серед яких найбільш суттєвими є агрокліматичні умови та система заходів із захисту рослин. В останні роки стала очевидним зміна клімату, яка поступово впливає на зміну видового і расового складу збудників хвороб та посиленню їх розвитку. Територіальне реформування сільськогосподарських угідь в бік зменшення як самих площ полів, так і структури посівів і технології вирощування культур в цілому призвело також до порушення сівозмін, збільшення частоти масового розвитку хвороб.

Найбільш поширеними та небезпечними хворобами, що зустрічаються в посівах проса є: звичайна сажка, бура плямистість, септоріоз, антракноз, склероспороз, смугаста плямистість, мозаїка тощо [5, с. 109-113].

Вирішити цю проблему можливо шляхом удосконалення системи обмеження розвитку хвороб. А це на самперед: впровадження сортів із підвищеною стійкістю до шкідливих організмів, дотримання сучасних методів обробки посівного матеріалу та посівів із використанням хімічних і біологічних засобів захисту тощо.

Одним із головних факторів впливу на урожайність проса є добрива. Забезпечення посівів елементами живлення сприяє підвищенню їх стійкості до несприятливих факторів середовища і ураження збудниками хвороб, створює умови для реалізації генетично зумовленої потенціальної продуктивності. Просо чутливе до мінеральних та органічних добрив, внесених безпосередньо під нього, а також під попередники. Світовий досвід переконує, що екстенсивне ведення ^ Землеробства без застосування добрив неминуче веде до поступового виснаження родючості ґрунтів та зниження урожайності вирощуваних культур.

Використані джерела

1. Алексеева О.С. Інтенсифікація виробництва круп'яних культур / О.С. Алексеева. — К. : Урожай, 1998. — С. 86-88.
2. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта : науч. пособ. / Б.А. Доспехов. - М. : Колос, 1979. - 416 с.
3. Зінченко О.І. Рослинництво : підручник / О.І. Зінченко, В.Н. Салатенко, М.А. Білоножко. - К. : Аграрна освіта, 2001. — 591 с.
4. Пересьшкін В.Ф. Сельскохозяйственная фитопатология : учебник для вузов / В.Ф. Пересьшкін. - М. : Агропромиздат, 1988. 480 с.
5. Технології та технологічні проекти вирощуванім основних сільськогосподарських культур : навч. посібник / [Смаглій О.Ф., Дереча О.А., Рябчук П.О. та ін.]. - Житомир : ДВПЗ Державний агроекологічний університет, 2007. — 544 с.
6. Україна в цифрах 2008 : Статистичний збірник / За рад. О. Г. Осаулска // Державний комітет статистики, України, —, К. : Дії Інформаційно-аналітичне агенство, 2009. — 260 с.
7. Україна в цифрах 2011: Статистичний збірник / За рад. О.Г. Осауленка // Державний комітет статистики України. - К. : Дії Інформаційно-аналітичне агенство, 2012. - 251 с.